

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ В ОСВІТІ**

Бабенко Валентина Андріївна,

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» м. Дніпро, Україна

**ВПЛИВ ВИХОВНОЇ РОБОТИ НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ**

З початком повномасштабної війни РФ проти України перед освітянською спільнотою, крім вирішення традиційних освітянських проблем, що стосуються теорії та практики науково-педагогічних підходів в освіті, постали надзвичайно важливі, нагальні проблеми воєнного часу: виклики і реалії організації освітнього процесу в умовах війни; пошук ефективних шляхів дистанційного навчання в умовах війни; психолого-педагогічні аспекти викладання та виховного впливу на студентську молодь в умовах воєнного стану.

Виховна робота у ЗВО України в довоєнний період проводилася згідно з Конституцією України, Законом України «Про вищу освіту», Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 рр., розробленою на виконання Указу Президента України «Про вдосконалення вищої освіти в Україні» (від 03.07.2020 № 210/2020), Стратегією національно-патріотичного виховання молоді (№ 286/2019 від 18.05.2019), Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 «Про Національну доктрину розвитку освіти», іншими нормативними, законодавчими документами з метою цілісного формування особистості та діалектичного підходу до навчально-виховного процесу [1, 3]. Форми виховного впливу на суспільну свідомість молоді та роль вищої освіти у формуванні історичної пам'яті досліджували в довоєнний період А. Ковальчук, В. Масненко, О. Готра, Д. Черняк, Я. Мотенко [2]. Та в умовах воєнного часу ця проблема набуває особливої актуальності.

Ще в передвоєнний період система виховної роботи в нашій академії зазнала значних реформувань та позитивних зрушень. У процесі реформування виховної роботи було розроблено нові нормативні документи, такі як «Положення про інститут кураторів», «Положення про конкурс на кращого куратора», електронна форма «Журналу куратора академічної групи» [4]. Виховна робота довоєнного часу в ПДАБА проводилася за напрямками, які охоплювали всі важливі сфери життєдіяльності нашої молоді в суспільстві: патріотичне і національне виховання; виховання політичної культури та громадянських якостей; виховання дотримання принципів академічної доброчесності; морально-етичне виховання; виховання правової культури у

БАБЕНКО В. А. ВПЛИВ ВИХОВНОЇ РОБОТИ НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ

сфері інтелектуальної власності; екологічне виховання; художньо-естетичне виховання; фізичне виховання та утвердження здорового способу життя. Однак, в умовах війни серед названих напрямів національно-патріотичне виховання набуло надзвичайно важливого значення та актуального звучання. Війна рф проти України спричинила неабияку увагу населення до національної та патріотичної тематики та спонукала освітян до пошуку нових засад національно-патріотичного виховання.

У довоєнні часи роботу деканатів та кураторів груп спрямовано передусім на адаптацію студентів I курсу та старших до більш активного самостійного навчання з виконанням усіх вимог і завдань навчального закладу. Ця робота є важливою для формування і виховання свідомості активного, мобільного громадянина України, який має високий ступінь соціальної адаптації в суспільстві. Та з початком повномасштабної війни рф проти України деканат економічного факультету ПДАБА, як і всі факультети академії, продовжуючи роботу в онлайн-режимі, перелаштовував форми і методи своєї діяльності згідно з умовами воєнного стану. У цих складних умовах викладачам та студентам все ж вдавалося проводити онлайн-заняття. Водночас потрібно було шукати нові форми позитивного, патріотичного впливу на студентську молодь, яка перебувала і в Україні, і за кордоном, під військовими діями, під окупацією чи в більш-менш безпечних місцях.

Керівництво ПДАБА у перші ж дні війни стало робити все можливе, щоб не втратити позитивний вплив на студентську молодь. Створений в академії та очолюваний ректором оперативний штаб ПДАБА розпочав активну діяльність з налагодження освітнього процесу, волонтерської діяльності з надання допомоги воїнам ЗСУ, лікарням та госпіталям, надання допомоги переселенцям з окупованих територій. Завдяки цій активній діяльності дуже швидко прийшло розуміння щодо недопущення інформаційного вакууму серед студентської молоді та науково-педагогічних працівників, який в умовах війни є особливою загрозою національній безпеці держави.

Позицію керівництва Академії та оперативного штабу ПДАБА щодо активізації діяльності науковців під час війни чітко висловив ректор Микола Савицький: «Вчені Придніпровської державної академії будівництва та архітектури підставляють плече країні в скрутний для держави час.

Днями наш заклад вищої освіти спрямував на адресу керівників вищих урядових установ України пропозиції академічної спільноти щодо вирішення потреб оборони, відновлення і розвитку інфраструктури України. У кількох сотнях пунктів звернення закладено потужний інтелектуальний науково-практичний потенціал академії.

Пропозиції стосуються запровадження новітніх технологій і конструкцій для оборонного комплексу, забезпечення безпеки життєдіяльності в умовах військового стану, відновлення зруйнованої інфраструктури, діагностики і оцінки технічного стану пошкоджених

будівель і споруд, підготовки і перепідготовки кадрів, в тому числі – для оборони країни, утвердження української національної ідеї.

Напрацювання науковців мають служити на благо людей, на розвиток, відновлення України» [4].

У межах цієї масштабної роботи науковців над конкретними пропозиціями щодо відбудови країни розпочато, ініційований ректором та підтриманий провідними фахівцями-будівельниками, цикл науково-популярних лекцій «Переможемо. Відбудуємо». Крім цього, за ініціативи оперативного штабу та підтримки провідної гуманітарної кафедри Академії – кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності, було прийнято рішення про проведення циклу інтерактивних лекцій на суспільно-політичну, історичну, мовну тематику: «Незламність української нації: історія та сьогодення».

Виховна, патріотична робота зі студентами під час кураторських годин набула свого активного продовження невдовзі після розпорядження МОНУ про відновлення навчального процесу в режимі онлайн у ЗВО України. Навчальний процес в академії було повністю відновлено з 14 березня і водночас розпочато проведення просвітницьких та патріотичних заходів для студентів. До проекту, у якому найбільш активно показали себе професійні історики та філологи – викладачі кафедри УДІД, долучилися інші гуманітарні кафедри Академії: кафедра філософії та політології, кафедра підготовки іноземних студентів, які також підготували та провели обговорення важливих мовних, політичних та психологічних проблем, що сьогодні, як ніколи турбують студентську молодь. За період з 21.03.2022 до середини червня було проведено 13 лекцій та їх активних обговорень слухачами – студентами, кураторами, викладачами та співробітниками Академії.

В умовах війни історичні та культурні теми, проблеми державної мови та державної політики щодо цього питання, інтелектуальної власності та інтелектуального потенціалу України, філософії та психології, потребують свого оновлення та переосмислення. Це світоглядні речі, які є надзвичайно важливими для формування нашої молоді як свідомих, налаштованих патріотично громадян свої держави. Керманіч держави-окупанта використовував це раніше, у гібридній війні проти України, проголошуючи гасло «єдиний народ», продовжує використовувати все це і зараз у повномасштабній війні проти України. Тривалий час, у темну добу бездержавності російська і радянська історіографії «ліпили» з багатьох видатних вихідців з України «великих руських учоних» та «великих руських ізобретателей». Водночас визначні військові звитяги та перемоги українського народу, особливо над московітами, дотепер замовчувалися російською історіографією. Надзвичайно актуальними в умовах військової агресії росії стало висвітлення історичних фактів про військові звитяги українців, зокрема, у Конотопській битві та битві під Оршею, про перемоги українського козацтва над московітами, про славні сторінки української історії. Віддати належне цим звитягам, урахувати в сьогоденній війні уроки минулих битв з росією – це

БАБЕНКО В. А. ВПЛИВ ВИХОВНОЇ РОБОТИ НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ

святий обов'язок сучасного покоління українців та основна думка, яка червоною ниткою пройшла через весь цикл лекцій «Незламність української нації: історія та сьогодення».

Завдяки науково-популярним лекціям на актуальну сьогодні суспільно-політичну тематику, обговоренню таких далеких історично і таких близьких за аналогією подій тем української історії, культури, мови у свідомості студентської молоді відбулося повернення імен багатьох наших визначних вчених та винахідників, мовознавців та діячів культури в українську історію, що стало важливою просвітницькою та виховною місією науково-педагогічного колективу академії. Лекції відіграли і свою психологічну роль як засіб комунікації, згуртування викладачів та студентів.

Висвітлення важливих тем української історії, культури, мови під час неформальних зустрічей зі студентами під час кураторських годин стало вдалою спробою ведення політики відновлення історичної пам'яті, яка на практиці довела «консолідуючу функцію освіти» та привернула особливу увагу до важливості гуманітарних наук у ЗВО з погляду виховного впливу на молоде покоління та національної безпеки України. На слушну думку науковців: «Гуманітарні науки мають відіграти вирішальну роль у справі досягнення національної єдності і консолідації суспільства. Їм належить стратегічна місія: гармонізувати в суспільстві ставлення до спільного минулого, сприяти формуванню цілісного бачення національної історії, активізувати на рівні колективної пам'яті усвідомлення історичної окремішності українського народу, розвивати у свідомості соціуму уявлення про безперервність державотворчого процесу та національно-визвольної боротьби. Творче використання у навчально-виховному процесі здобутків суспільствознавчих дисциплін допоможе вітчизняній системі освіти виконати її головну функцію – об'єднати український соціум» [2, с. 160]. На жаль, в Законі України «Про вищу освіту», навіть в його редакції воєнного часу, патріотичному та іншим формам виховного впливу на студентську молодь увага майже не приділяється. Лише п. 4. статті 26 «Основні завдання закладу вищої освіти» (розділ VI) указує на потребу «формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах» [1]. Не чекаючи змін системи вищої освіти щодо цього важливого питання науково-педагогічний колектив ПДАБА в умовах війни знайшов та успішно дав відповідь на виклики національній безпеці держави, пов'язані з впливами на суспільну свідомість молодого покоління.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» (розділ VI, стаття 26). URL: <https://bit.ly/3A7XwXB>.

БАБЕНКО В. А. ВПЛИВ ВИХОВНОЇ РОБОТИ НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ

2. Мотенко Я. В., Шишкіна Є. К. Історичні дисципліни як складова вищої освіти в Україні на початку XXI ст. *Історичні студії суспільного прогресу*. 2018. Вип. 6. С. 158–163. URL: <https://bit.ly/3K5K0rW>.
3. Указ Президента України «Про стратегію національно-патріотичного виховання молоді» № 286/2019 від 18.05.2019. URL: <https://bit.ly/3QT9o6j>.
4. <https://pdaba.edu.ua/>.